

Vận dụng sáng tạo tư tưởng, quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh vào công cuộc xây dựng nông thôn mới trong bối cảnh hiện nay

TS. ĐỖ LƯƠNG THIÊN

Học viện Cảnh sát nhân dân

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh am hiểu rất sâu sắc về nông nghiệp - nông thôn - nông dân, từ đó, Người đã đưa ra nhiều tư tưởng quan trọng và có giá trị về phát triển kinh tế nông nghiệp, nông thôn, nông dân theo quan điểm “Đem tài dân, sức dân, của dân làm lợi cho dân”. Cụ thể, trên hành trình tìm đường cứu nước, Người đã dành nhiều công sức nghiên cứu lý luận và thực tiễn về nông nghiệp - nông thôn - nông dân ở nhiều quốc gia, nhất là các quốc gia châu Á, nhằm tham vấn, tìm giải pháp để giải quyết những vấn đề trọng tâm của cách mạng Việt Nam. Bên cạnh đó, Người chỉ rõ vai trò đặc biệt quan trọng của nông nghiệp đối với sự phát triển kinh tế - xã hội: “Việt Nam là một nước sống về nông nghiệp. Nền kinh tế của ta lấy canh nông làm gốc. Trong công cuộc xây dựng nước nhà, Chính phủ trông mong vào nông dân, trông cậy vào nông nghiệp một phần lớn. Nông dân ta giàu thì nước ta giàu. Nông nghiệp ta thịnh thì nước ta thịnh” [1]. Thương những người nông dân cùng khổ - những người “hy sinh nhiều nhất” nhưng cũng “đóng góp nhiều nhất”, vì vậy, trong Di chúc năm 1968, một lần nữa cụm từ rất đỗi thiêng liêng, hàm chứa xiết bao tình cảm “đồng bào nông dân” lại được Chủ tịch Hồ Chí Minh nhắc đến. Người khẳng định: “Trong bao năm kháng chiến chống Pháp, tiếp đến là chống Đế quốc Mỹ, đồng bào ta, nhất là đồng bào nông dân đã luôn luôn hết sức trung thành với Đảng và Chính phủ, ra sức góp của, góp người, vui lòng chịu đựng mọi khó khăn gian khổ”. Người bày tỏ nguyện vọng: “Nay ta đã hoàn toàn thắng lợi, tôi có ý đề nghị miễn thuế nông nghiệp 1 năm cho các hợp tác xã (HTX) nông nghiệp để đồng bào hỉ hả, mát dạ, mát lòng, thêm niềm phấn khởi, đẩy mạnh sản xuất” [2]. Đây chính là quan điểm toàn diện, tổng quát của Chủ tịch Hồ Chí Minh về vai trò của nông dân - nông thôn - nông nghiệp Việt Nam. Tuy bối cảnh, điều kiện sinh thời của Chủ tịch Hồ Chí Minh có sự khác biệt so với hiện nay, song quan điểm, tư tưởng của Người vẫn có giá trị và sức sống vượt thời gian, vừa gợi mở, định hướng nhận diện, vừa giải quyết nhiều vấn đề liên quan đến nền kinh tế nông nghiệp - nông thôn và nông dân hiện nay.

Đất nước Việt Nam đang bước vào kỷ nguyên mới - Kỷ nguyên vươn mình của dân tộc. Quá trình công

ngiệp hóa, hiện đại hóa (CNH, HĐH) và hội nhập kinh tế thế giới có tác động đến tất cả mọi lĩnh vực của đời sống kinh tế - xã hội, vừa tạo ra thời nhưng cũng không ít thách thức đối với sự phát triển toàn diện của đất nước, trong đó có nông nghiệp, nông dân, nông thôn. Tại Nghị quyết số 19-NQ/TW ngày 16/6/2022, Hội nghị lần thứ năm Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII về nông nghiệp, nông dân, nông thôn đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045, Đảng ta tiếp tục khẳng định “Nông dân với nông nghiệp, nông thôn là ba thành tố có quan hệ mật thiết, gắn bó, không thể tách rời; có vai trò, vị trí rất quan trọng trong sự nghiệp đổi mới, xây dựng, bảo vệ Tổ quốc; là cơ sở, lực lượng to lớn trong phát triển kinh tế - xã hội, BVMT, thích ứng với biến đổi khí hậu, giữ vững ổn định chính trị, bảo đảm quốc phòng, an ninh, bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa, con người Việt Nam, đáp ứng yêu cầu hội nhập quốc tế. Nông dân là chủ thể, là trung tâm của quá trình phát triển nông nghiệp, kinh tế nông thôn và xây dựng nông thôn mới (NTM)”.

Vận dụng sáng tạo tư tưởng, quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về nông nghiệp - nông thôn - nông dân vào quá trình xây dựng NTM, mà trước hết là xây dựng những người nông dân mới - người nông dân xã hội chủ nghĩa (XHCGN), dưới sự lãnh đạo của Đảng, Chương trình mục tiêu quốc gia (MTQG) về xây dựng NTM ở nước ta giai đoạn qua đã đạt được nhiều kết quả đáng khích lệ, thực chất và đi vào chiều sâu, gắn với xây dựng “nông nghiệp sinh thái, nông thôn hiện đại (NTHĐ), nông dân văn minh”, góp phần đưa đất nước phát triển ngày càng phồn vinh, hạnh phúc.

2. TƯ TƯỞNG, QUAN ĐIỂM CỦA CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH VỀ XÂY DỰNG NÔNG THÔN MỚI

1.1. Xây dựng NTM gắn liền với đời sống mới, con người mới

Ngay sau cách mạng tháng Tám thành công, trước tình thế “ngàn cân treo sợi tóc”, cùng một lúc phải chống giặc đói, giặc dốt, giặc ngoại xâm, Chủ tịch Hồ Chí Minh chú trọng trước hết đến xây dựng đời sống mới cho nhân dân. Ngày 4/3/1946, Người ra Sắc lệnh 44/SL về “Đời sống mới” và phát động Phong trào “Xây dựng đời sống mới” [3]. Tiếp đó, ngày 3/4/1946, Ủy ban Vận động đời sống mới Trung ương được ra đời. Một năm sau (ngày 20/3/1947), với bút danh Tân

Chủ tịch Hồ Chí Minh đến thăm Sở Nông Lâm Hà Nội và sử dụng thử chiếc máy cấy tại ruộng thí nghiệm của đơn vị (tháng 7/1960). Ảnh: Tư liệu

Sinh, Chủ tịch Hồ Chí Minh cho xuất bản tác phẩm “Đời sống mới” nhằm huy động nguồn lực về vật chất, tinh thần, góp phần đưa kháng chiến giành thắng lợi và xây dựng đời sống ấm no, hạnh phúc cho nhân dân. Mục đích của việc xây dựng đời sống mới theo quan điểm của Người là: “Làm thế nào để đời sống của nhân dân ta, vật chất được đầy đủ hơn, tinh thần được vui mạnh hơn” [5].

Trong điều kiện Việt Nam từ một nước nông nghiệp lạc hậu ở thời kỳ quá độ đi lên xây dựng chủ nghĩa xã hội, Chủ tịch Hồ Chí Minh xác định, phải phát triển nông nghiệp, xây dựng NTM, thực hiện thành công công cuộc đổi mới, đưa đất nước Việt Nam trở nên “đoàng hoàng hơn, to đẹp hơn”. Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, xây dựng NTM chính là đổi mới xã hội nông thôn “sửa đổi cách ăn, cách mặc, cách ở, cách đi lại, cách làm việc” [5]. Ngoài ra, xây dựng NTM sạch đẹp còn góp phần BVMT, làm giàu sinh thái, tái tạo và bảo vệ nguồn tài nguyên thiên nhiên: “Nông thôn của ta, nhà ở của đồng bào phần nhiều đang ọp ẹp, tối tăm, chẳng ra sao, chẳng có hàng lối gì... Bây giờ mình phải đổi mới nông thôn. Nông thôn mình phải quang đãng, sạch sẽ. Đồng bào muốn ăn ở tươi mát thì phải có gỗ. Muốn có gỗ thì phải trồng cây. Đã trồng cây thì phải chăm bón” [4].

Khái niệm “Đời sống mới” được Chủ tịch Hồ Chí Minh nêu ra bao gồm cả “đạo đức mới, lối sống mới và nếp sống mới”. Ba nội dung ấy có quan hệ mật thiết với nhau, trong đó đạo đức đóng vai trò chủ yếu. Đạo đức gắn liền với lối sống và nếp sống, vì vậy, việc xây dựng đạo đức mới phải được tiến hành đồng thời với xây dựng lối sống mới và nếp sống mới. Có dựa trên cái nền đạo đức mới thì mới xây dựng được lối sống mới, nếp sống mới lành mạnh, vui tươi, hướng con người tới tầm cao của văn hóa, của một đất nước độc lập và XHCN. Ba nội dung đó được Chủ tịch Hồ Chí Minh nêu rõ: Muốn xây dựng “Đời sống mới”, trước hết phải xây dựng được đạo đức mới. Người chỉ ra rằng: “... thực hiện đời sống mới là Cần, Kiệm, Liêm, Chính”; “Nếu không giữ được Cần, Kiệm, Liêm, Chính dễ trở nên hủ bại, biến thành sâu mọt của dân” còn “Nêu cao và thực hành Cần, Kiệm, Liêm, Chính tức là nhen lửa cho đời sống mới”. Thứ hai, phải xây dựng lối sống mới có lý tưởng, có đạo đức theo hướng văn minh, tiên tiến, kết hợp hài hòa truyền thống tốt đẹp của dân tộc và tinh hoa văn hóa của nhân loại. Cùng với bồi dưỡng, nâng cao đạo đức, xây dựng “Đời sống mới”

đòi hỏi phải “sửa đổi những việc rất cần thiết, rất phổ thông trong đời sống của mọi người, tức là sửa đổi cách ăn, cách mặc, cách ở, cách đi lại, cách làm việc”. Đây là những cách phải sửa đổi đối với mỗi người cũng như một tập thể, một cộng đồng. Cách ăn, mặc, ở không phụ thuộc vào những thứ dùng để ăn, mặc, ở nhiều hay ít, sang trọng hay đơn giản, mà phụ thuộc vào lối sống có hay không có văn hóa của mỗi con người. Thứ ba là xây dựng nếp sống mới. Theo Người, xây dựng lối sống mới cũng là quá trình làm cho lối sống mới dần dần trở thành thói quen ở mỗi người, trở thành phong tục tập quán của cả một cộng đồng, trong phạm vi một địa phương hay mở rộng ra cả nước và gọi là “nếp sống mới” hoặc “nếp sống văn minh”. Nếp sống mới mà chúng ta xây dựng phải kế thừa những truyền thống, tinh thần tốt đẹp, những thuần phong mỹ tục lâu đời của dân tộc ta. Người dạy chẳng những phải biết kế thừa mà còn phải phát triển, cải tạo phong tục, tập quán cũ, lạc hậu, bổ sung những cái mới, tiến bộ mà trước đó chưa có. “Đời sống mới” không phải cái gì cũ cũng bỏ hết, không phải cái gì mới cũng làm hết. Cái gì cũ mà xấu thì phải bỏ, ví dụ: Ta phải bỏ hết những tính lười biếng, tham lam. Cái gì cũ mà không xấu, nhưng phiền phức thì phải sửa đổi lại cho hợp lý, thí dụ: Đơm cúng, cưới hỏi quá xa xỉ ta phải giảm bớt đi. Cái gì mới mà hay thì ta phải làm, thí dụ: Ăn ở hợp vệ sinh, làm việc ngăn nắp”.

Để tạo lập “Đời sống mới”, hướng tới xây dựng NTM, theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, phải phát huy sức mạnh tổng hợp của cộng đồng: “Do nhiều người nhóm lại mà thành Làng, do nhiều Làng nhóm lại mà thành Nước. Nếu người này cũng xấu, người kia cũng xấu, thì thành Làng xấu, Nước hèn; nếu mỗi người tốt, thì Làng tốt, Nước mạnh. Người là gốc của Làng, Nước, nếu mỗi người cố gắng làm đúng đời sống mới thì Dân tộc nhất định phú cường” [6]. Tháng 5/1955, trong cuộc nói chuyện với các đại biểu trước khi Hội nghị đổi công toàn quốc bế mạc, Chủ tịch Hồ Chí Minh căn dặn: “Muốn xây dựng

NTM thành công, cần phải đánh thông tư tưởng cho cán bộ, đảng viên và quần chúng, làm cho ai cũng hiểu thấu rằng: Hiện nay chỉ có tổ đổi công tốt, sản xuất mới có thể tăng gia, kinh tế nông thôn mới có thể phát triển, đời sống nhân dân mới có thể ấm no, mọi việc khác mới có thể thi hành” [7].

Thiết thực và cụ thể, Người chỉ rõ và tỉ mỉ việc xây dựng đời sống mới ở trong một nhà, một làng, một trường học, trong bộ đội, công sở, xưởng máy. Theo Người, thực hành đời sống mới là công việc của mọi người dân, bắt đầu từ cội nguồn là mỗi người, gia đình, làng xã, theo đó: Trong một nhà, về tinh thần, “phải trên thuận, dưới hòa, không thiên tư, thiên ái”; về vật chất, mọi việc đều phải “có kế hoạch, có ngăn nắp”... Trong một làng xã, việc thực hiện đời sống mới cần phải làm những việc sau: Về văn hóa, phải làm cho cả làng đều biết chữ, biết đạo đức và trách nhiệm của công dân. Về phong tục, phải cấm hẳn say sưa, cờ bạc, hút sách, bợm bãi, trộm cắp... Trong một trường học, cốt nhất phải dạy cho học trò biết yêu nước, thương nòi. Phải dạy cho các em có chí tự lập, tự cường, quyết không chịu thua kém ai, quyết không chịu làm nô lệ... Trong bộ đội, phải thực hành kỷ luật cực kỳ nghiêm, siêng tập luyện, ai cũng biết chữ, biết chính trị ít nhiều, phải tăng gia sản xuất, làm cho dân tin, dân phục, dân yêu... Trong các công sở, vì là những người đều có ít hoặc nhiều quyền hành, cho nên mỗi người phải giữ đúng Cần, Kiệm, Liêm, Chính. Trong một nhà máy, phải có sự hợp tác chặt chẽ giữa chủ và thợ, cùng tiết kiệm để tăng năng xuất, để cùng hưởng lợi... [9].

Như vậy, quan điểm xuyên suốt của Chủ tịch Hồ Chí Minh về xây dựng NTM là xây dựng con người mới, lấy văn hóa làm nền tảng tinh thần để hình thành người nông dân có phẩm chất đạo đức, nhân cách; kinh tế nông nghiệp, nông thôn phát triển; đời sống vật chất, tinh thần của người nông dân không ngừng được nâng cao. Quá trình đó gắn liền với vai trò lãnh đạo của Đảng, hệ thống chính trị từ Trung ương đến địa phương.

1.2. Chú trọng rèn luyện phẩm chất đạo đức, nhân cách và nâng cao đời sống văn hóa cho nhân dân

Một trong những nội dung quan trọng trong tư tưởng của Chủ tịch Hồ Chí Minh về xây dựng NTM là việc chăm lo rèn luyện phẩm chất đạo đức, nhân cách và nâng cao đời sống văn hóa mới cho nhân dân. Vì người nông dân vừa là chủ thể, vừa là đối tượng, vừa là mục tiêu cuối cùng của công cuộc xây dựng NTM, nên phải siêng năng, cần cù, hăng hái thi đua sản xuất và thực hành tiết kiệm, có tinh thần làm chủ, chủ động, sáng tạo trong lao động, sống có trách nhiệm, có tình, có nghĩa, luôn thương yêu, sẵn sàng “nhường cơm sẻ áo”... Trong nông thôn, người nông dân phải

trên thuận, dưới hòa, không thiên tư, thiên ái, không tham lam, ích kỷ, không tư lợi dù là cây kim sợi chỉ của chung. Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định “Khi xây dựng đời sống mới không phải cái gì cũ cũng bỏ, cái gì cũng làm mới, mà cái gì cũ mà xấu thì bỏ (tính lười biếng, tham lam...); cái gì cũ, không xấu nhưng phiền phức thì phải sửa đổi cho hợp lý (cưới hỏi quá xa xỉ...); cái gì cũ mà tốt thì phải phát triển thêm (tương thân, tương ái, tận trung với nước, tận hiếu với dân...); cái mới mà hay thì phải làm (ăn ở hợp vệ sinh, làm việc ngăn nắp)” [10].

Bên cạnh việc rèn luyện đạo đức cho nông dân, Người chủ trương xây dựng đời sống mới ở nông thôn phải coi trọng văn hóa, coi đó là nền tảng tinh thần, là mục tiêu, động lực của sự phát triển xã hội. Một trong những nhiệm vụ trọng tâm là phải tìm cách làm cho không có đánh chửi nhau, kiện cáo nhau. Làm cho làng mình thành một làng “phong thuần tục mỹ” [10]. Trong làng là những gia đình văn hóa: “Nhiều gia đình cộng lại mới thành xã hội, xã hội tốt thì gia đình càng tốt, gia đình tốt thì xã hội mới tốt. Hạt nhân của xã hội là gia đình. Chính vì muốn xây dựng chủ nghĩa xã hội mà phải chú ý hạt nhân cho tốt” [4]. Chủ tịch Hồ Chí Minh đặt việc xây dựng gia đình trong nhiệm vụ xây dựng nông thôn, đặt nhiệm vụ xây dựng nông thôn trong công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội. “Văn hóa phải soi đường cho quốc dân đi” [11], khi xây dựng NTM cần chú ý nâng cao nhận thức cho người dân để các giá trị của văn hóa thấm sâu vào tâm trí, tư duy của mỗi người dân.

1.3. Phát huy tinh thần nêu gương của cán bộ, đảng viên

Trong quá trình xây dựng NTM cần phát huy vai trò của tổ chức Đảng và hệ thống chính trị từ Trung ương đến địa phương. Chủ tịch Hồ Chí Minh nhấn mạnh: “Chính phủ cần phải chuẩn bị kế hoạch xây dựng NTM và kiểu mẫu, xây dựng nhà cho nông dân làm theo” [8]. “Trước hết, phải tuyên truyền, giải thích và làm gương. Phải chịu khó nói rõ cho mọi người hiểu đời sống mới có ích thế nào, cách thi hành đời sống mới thế nào... Tốt nhất là miệng nói, tay làm, làm gương cho người khác bắt chước” [10]. Có như vậy, nhân dân càng tin nhiệm Đảng, chính quyền càng nêu cao tinh thần tập thể, tinh thần làm chủ, tinh thần chủ động và hăng hái lao động sản xuất.

Để vận động quần chúng nhân dân xây dựng đời sống mới, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn yêu cầu đội ngũ cán bộ, đảng viên phải phát huy vai trò nêu gương trong mọi lúc, ở mọi nơi; nói phải đi đôi với làm, để quần chúng noi theo; tự mình phải gương mẫu thực hiện. Theo Người: “Một tấm gương sống có giá trị hơn một trăm bài diễn văn tuyên truyền” và “Muốn hướng dẫn nhân dân, mình phải làm mực thước cho người ta

Chương trình mục tiêu quốc gia về xây dựng NTM góp phần thay đổi diện mạo khu vực nông thôn Việt Nam ngày càng Xanh - Sạch - Đẹp

bất chước”, nên mỗi cán bộ, đảng viên phải thể hiện rõ tinh thần tiên phong, “đảng viên đi trước, làng nước theo sau”.

Bên cạnh vai trò của Đảng, chính quyền, đoàn thể các cấp cũng có vai trò quan trọng trong công tác xây dựng NTM. Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, nội dung nêu gương từ ý thức đến hành động: “Phải nâng cao trình độ giác ngộ XHCN, tinh thần yêu nước, ý thức làm chủ của xã viên. Phải phát huy tác dụng của phụ nữ. Tất cả đảng viên, đoàn viên phải gương mẫu trong công tác. Các chi ủy, Ban chấp hành chi đoàn phải gồm những đảng viên, đoàn viên ưu tú, có tư tưởng tốt, công tác tích cực, kiên quyết chấp hành chính sách của Đảng và Chính phủ. Phải có kinh nghiệm sản xuất, phải học cho biết kỹ thuật nông nghiệp, phải lãnh đạo tốt các ban quản trị HTX và đội sản xuất [12].

Mặt khác, Chủ tịch Hồ Chí Minh rất coi trọng việc phát động các phong trào thi đua làm động lực xây dựng NTM văn minh, tiến bộ: “Người này thi đua với người khác. Nhà này thi đua với nhà khác. Làng này thi đua với làng khác” [5]. Trong kháng chiến chống Pháp, xây dựng chủ nghĩa xã hội ở miền Bắc và kháng chiến chống Mỹ cứu nước, Người dành nhiều thời gian xuống cơ sở, đến thăm địa phương, đơn vị, nhà máy, trường học, chủ trương phát động nhiều phong trào thi đua rộng khắp cả nước, tiêu biểu như Duyên Hải, Đại Phong, Ba Nhất, Ba sẵn sàng, Ba đảm đang, Ba cải tiến, Năm tốt; các phong trào “Ba xây, ba chống”, “Cải tiến quản lý HTX nông nghiệp”, “Đồng bào miền xuôi đi phát triển kinh tế và văn hóa miền núi”... đồng thời có những hình thức khen thưởng phù hợp để động viên, khuyến khích nhân dân tích cực tham gia xây dựng NTM.

2. VẬN DỤNG TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VÀO BỐI CẢNH XÂY DỰNG NÔNG THÔN MỚI NGÀY NAY

2.1. Tiên đề quan trọng hướng tới “Nông nghiệp thịnh vượng, nông dân giàu có, nông thôn văn minh”

Quán triệt tư tưởng, quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về xây dựng NTM, Đảng và Nhà nước ta luôn quan tâm đến việc phát triển kinh tế nông nghiệp, nâng cao đời sống nông dân và coi nông thôn là địa bàn chiến lược quan trọng góp phần đảm bảo an ninh chính trị, trật tự an toàn xã hội trên cả nước. Ngày 5/8/2008, Hội nghị Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa X đã ban hành Nghị quyết số 26-NQ/TW về “Nông

nghiệp, nông dân và nông thôn”. Cụ thể hóa chủ trương của Đảng về xây dựng NTM, ngày 4/6/2010, Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Chương trình MTQG về xây dựng NTM giai đoạn 2010 - 2020 gồm 11 nội dung, 19 tiêu chí, đồng thời xác định rõ mục tiêu của Chương trình là: “Xây dựng nông thôn có kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội từng bước hiện đại; cơ cấu kinh tế và các hình thức tổ chức sản xuất hợp lý, gắn nông nghiệp với phát triển nhanh công nghiệp, dịch vụ; gắn phát triển nông thôn với đô thị theo quy hoạch; xã hội nông thôn dân chủ, ổn định, giàu bản sắc văn hóa dân tộc; môi trường sinh thái được bảo vệ; an ninh trật tự được giữ vững; đời sống vật chất và tinh thần của người dân ngày càng được nâng cao theo định hướng XHCN”. Phấn đấu đến năm 2015, 20% số xã đạt tiêu chuẩn NTM; năm 2020 có 50% số xã đạt tiêu chuẩn NTM (theo Bộ tiêu chí quốc gia về NTM) [13]. Nghị quyết số 19-NQ/TW ngày 16/6/2022 của Hội nghị Trung ương 5 khóa XIII về “nông nghiệp, nông dân, nông thôn đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045” tiếp tục khẳng định: “Xây dựng NTM đã trở thành phong trào sâu rộng, với sự tham gia tích cực của cả hệ thống chính trị và toàn dân, về đích sớm hơn so với mục tiêu đề ra, góp phần đẩy nhanh quá trình CNH, HĐH nông nghiệp, nông thôn; cơ cấu kinh tế nông thôn chuyển dịch tích cực, tăng tỷ trọng kinh tế công nghiệp và dịch vụ; thu nhập, đời sống vật chất, tinh thần của cư dân nông thôn không ngừng được cải thiện, tỷ lệ hộ nghèo giảm nhanh, số hộ khá và giàu tăng; diện mạo nông thôn Việt Nam có sự thay đổi rõ rệt; niềm tin của nhân dân đối với Đảng, Nhà nước và chế độ ta ngày càng được củng cố, nâng cao” [14].

Trải qua 15 năm thực hiện với 2 giai đoạn (2010 - 2020 và 2021 - 2025) theo quyết định của Thủ tướng Chính phủ, dưới sự lãnh đạo của Đảng, Nhà nước, đến nay, Chương trình MTQG về xây dựng NTM đã

đạt nhiều thành quả quan trọng. Tính đến tháng 6/2025, cả nước có 6.058/7.696 xã (tương đương 78,7%) đạt chuẩn NTM, hoàn thành 98,4% mục tiêu của cả giai đoạn 2021 - 2025, trong đó, 2.567 xã đạt chuẩn NTM nâng cao, 743 xã đạt chuẩn NTM kiểu mẫu; 329 đơn vị cấp huyện hoàn thành nhiệm vụ xây dựng NTM; 48 huyện đạt chuẩn NTM nâng cao; 24 tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương có 100% số xã đạt chuẩn NTM; 12 tỉnh được công nhận hoàn thành nhiệm vụ xây dựng NTM, tăng 8 tỉnh so với cuối năm 2021. Đáng chú ý, 1.508 thôn, bản đặc biệt khó khăn đã được công nhận đạt chuẩn, chiếm tỷ lệ 43% [15]. Chương trình Mỗi xã một sản phẩm (OCOP) trở thành điểm nhấn đột phá thúc đẩy kinh tế nông thôn phát triển. Tính đến tháng 2/2025, cả nước có 63/63 tỉnh, thành phố xây dựng kế hoạch phát triển sản phẩm OCOP; 16.543 sản phẩm OCOP đạt 3 sao trở lên và 8.924 chủ thể OCOP được công nhận; hệ thống HTX, tổ hợp tác tiếp tục được củng cố, phát triển với khoảng 22.162 HTX nông nghiệp đang hoạt động, triển khai được 10.587 dự án hỗ trợ sinh kế với trên 205.585 hộ dân tham gia; 134.000 lao động được kết nối việc làm sinh kế. Giá trị sản xuất trên 1 ha đất nông nghiệp năm 2024 đạt 115,4 triệu đồng/ha (tăng 1,1 lần với năm 2020). Thu nhập bình quân đầu người khu vực nông thôn năm 2024 đạt 54,07 triệu đồng/người/năm (tăng 28,7% so với năm 2020); tỷ lệ hộ nghèo đa chiều khu vực nông thôn năm 2024 còn khoảng 3,1%, giảm 4,0% so với năm 2020... [16]. Đây là tiền đề quan trọng để hướng tới mục tiêu xây dựng “Nông nghiệp thịnh vượng, nông dân giàu có, nông thôn văn minh, hiện đại”.

Tuy còn một số hạn chế, bất cập trong quá trình xây dựng NTM như: Sự phát triển từ cơ sở hạ tầng kỹ thuật đến đời sống văn hóa, tinh thần của người dân ở các vùng miền có khoảng cách chênh lệch khá cao; thu nhập của một bộ phận nông dân còn thấp và bấp bênh; môi trường sống tại một số khu vực nông thôn còn bị ô nhiễm; văn hóa nông thôn và một số giá trị truyền thống có nguy cơ mai một...nhưng nhìn chung, những thành tựu đạt được trong công cuộc xây dựng NTM dưới sự lãnh đạo của Đảng trong những năm qua là cơ bản, góp phần cải thiện, nâng cao đời sống nông dân, đáp ứng ước nguyện của Chủ tịch Hồ Chí Minh về chăm lo đời sống nông dân, làm cho người nông dân ngày càng ấm no, hạnh phúc.

2.2. Đề xuất một số giải pháp trong thời gian tới

Hướng đến mục tiêu: “Nông thôn phát triển toàn diện, có kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội đồng bộ, hiện đại, cơ cấu kinh tế và hình thức tổ chức sản xuất hợp lý, môi trường sống an toàn, lành mạnh, giàu bản sắc văn hóa dân tộc; an ninh chính trị, trật tự, an toàn xã hội được giữ vững; tổ chức Đảng và hệ thống chính trị ở cơ sở trong sạch, vững mạnh” [15], Đảng đã đề ra các

nhiệm vụ, giải pháp chủ yếu gồm: (i) Nâng cao vai trò, vị thế, năng lực làm chủ, cải thiện toàn diện đời sống vật chất, tinh thần của nông dân và cư dân nông thôn; (ii) Phát triển nền nông nghiệp hiệu quả, bền vững theo hướng sinh thái, ứng dụng khoa học - công nghệ tiên tiến, nâng cao chất lượng, giá trị gia tăng; (iii) Phát triển mạnh công nghiệp, dịch vụ, chuyển dịch cơ cấu kinh tế, tạo việc làm tại chỗ cho lao động nông thôn; (iv) Xây dựng nông thôn theo hướng hiện đại gắn với đô thị hóa; (v) Hoàn thiện thể chế, chính sách về nông nghiệp, nông dân, nông thôn; (vi) Tạo đột phá trong nghiên cứu, ứng dụng khoa học - công nghệ, đổi mới sáng tạo, chuyển đổi số; (vii) Đào tạo nhân lực trong nông nghiệp, nông thôn; (viii) Tăng cường quản lý tài nguyên, BVMT nông thôn, nâng cao khả năng thích ứng với biến đổi khí hậu, phòng, chống thiên tai; (ix) Chủ động hội nhập, hợp tác quốc tế, mở rộng thị trường, thu hút nguồn lực và đẩy mạnh chuyển giao khoa học - công nghệ; (x) Tăng cường sự lãnh đạo của Đảng, nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý của Nhà nước, phát huy vai trò của Mặt trận Tổ quốc, Hội Nông dân Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội, xã hội - nghề nghiệp ở nông thôn [15].

Để tiếp tục vận dụng hiệu quả tư tưởng, quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về phát triển nông nghiệp - nông dân - nông thôn, hướng tới xây dựng NTM nâng cao, NTM kiểu mẫu, trong thời gian tới, Việt Nam cần tiếp tục quán triệt việc học tập, làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh về phát triển kinh tế, xây dựng NTM; thực hiện tiến bộ, công bằng xã hội; chăm lo đời sống vật chất, tinh thần cho người dân; đẩy mạnh chuyển đổi cơ cấu sản xuất nông nghiệp, nâng cao thu nhập của người dân theo hướng bền vững; nâng cao chất lượng giáo dục, y tế, văn hóa, thể thao, BVMT, xây dựng cảnh quan nông thôn theo hướng Sáng - Xanh - Sạch - Đẹp, giàu bản sắc văn hóa. Đồng thời, tăng cường sự lãnh đạo của Đảng, quản lý của Nhà nước, phát huy sức mạnh của các đoàn thể chính trị - xã hội trong xây dựng NTM; thường xuyên đổi mới nội dung, phương thức hoạt động để Đảng bộ, Chi bộ cơ sở thực sự là hạt nhân lãnh đạo toàn diện trên địa bàn nông thôn; củng cố, kiện toàn, nâng cao năng lực bộ máy làm công tác quản lý nhà nước về nông nghiệp; đẩy mạnh cải cách thủ tục hành chính; tổ chức các khóa đào tạo, tập huấn nâng cao trình độ chuyên môn cho đội ngũ cán bộ, công chức cấp xã; đổi mới cách thức hoạt động của Mặt trận Tổ quốc và các đoàn thể chính trị - xã hội ở nông thôn; lãnh đạo cấp ủy được phân công thường xuyên xuống địa bàn phụ trách để trực tiếp chỉ đạo, kiểm tra, đôn đốc việc triển khai thực hiện xây dựng NTM.

Cùng với đó, các ngành, các cấp cần xác định công tác tuyên truyền, vận động là việc làm thiết

thực, cần được tiến hành thường xuyên, liên tục để kịp thời quán triệt văn bản chỉ đạo, hướng dẫn của Trung ương, của tỉnh về xây dựng NTM, NTM nâng cao, NTM kiểu mẫu giai đoạn 2026 - 2035 để cán bộ, đảng viên và nhân dân hiểu rõ quan điểm chỉ đạo, mục đích, yêu cầu, nội dung, giải pháp của Đảng và Nhà nước để ra; theo dõi, cập nhật những mô hình, điển hình tiên tiến, sáng kiến và kinh nghiệm hay về xây dựng NTM để tuyên truyền trên các phương tiện thông tin đại chúng nhằm phổ biến và nhân rộng. Ngoài ra, cần thúc đẩy ứng dụng tiến bộ khoa học - công nghệ vào sản xuất nông nghiệp; huy động mọi nguồn lực cho phát triển hạ tầng nông thôn, ưu tiên giao thông, điện, trường học, trạm y tế, nước sạch...; sử dụng hiệu quả các nguồn vốn lồng ghép từ chương trình, dự án của Trung ương, đảm bảo đồng bộ, tránh trùng lặp, lãng phí. Mặt khác, phải phát huy vai trò chủ thể của người dân trong xây dựng NTM, nêu cao tinh thần dân biết, dân bàn, dân đóng góp, dân làm, dân kiểm tra, dân quản lý và dân hưởng lợi. Đồng thời, tăng cường hoạt động kiểm tra, giám sát để phát hiện ra lỗ hổng, hạn chế, kịp thời có phương án giải quyết.

Có thể nói, lời dạy của Chủ tịch Hồ Chí Minh là kim chỉ nam, được hiện thực hóa bằng việc chỉ đạo lấy hộ gia đình, xóm, bản, khối phố làm hạt nhân trong xây NTM, đô thị văn minh. Vì vậy, để xây dựng NTM, NTHĐ, nông dân văn minh, cần tiếp tục xây dựng con người Việt Nam phát triển toàn diện cả về Đức - Trí - Thể - Mỹ, tạo nên những con người có phẩm chất, năng lực và bản lĩnh mang tính nhân văn sâu sắc. Mỗi yếu tố này có vị trí, vai trò riêng nhưng cũng có mối quan hệ biện chứng, sự phát triển của bất kỳ thành tố nào cũng chịu sự chi phối và tác động của các thành tố khác ở nhiều mức độ khác nhau. Thể lực là cơ sở, điều kiện phát triển các phẩm chất, năng lực khác của con người. Phẩm chất đạo đức là "gốc", nền tảng định hướng mọi hoạt động tri thức của con người. Sự phong phú về mặt trí tuệ và sự hiểu biết sâu sắc về cái đẹp, cái tốt, cái cao cả... là yếu tố rất quan trọng, quyết định trình độ, năng lực của con người phát triển toàn diện. Trong thời đại mới, hướng đến mục tiêu xây dựng NTHĐ, nông dân văn minh, mỗi người dân Việt Nam cần tiếp tục hiện thực hóa lời dạy của Bác Hồ kính yêu, phải nêu cao, phát huy tinh thần tự giáo dục, rèn luyện để có thể nhận thức đúng đắn, đầy đủ những giá trị truyền thống tốt đẹp của dân tộc. Đồng thời, hình thành trong mỗi người năng lực đánh giá, thẩm định giá trị, phân biệt được tốt - xấu, đúng - sai, tích cực - tiêu cực, hướng tới Chân - Thiện - Mỹ, hình thành "Đời sống mới". Tự giáo dục luôn đòi hỏi mỗi người phải có sự kiên trì, bền bỉ, tự giác, chỉ khi nào con người tích cực rèn luyện theo chuẩn giá trị thì mới có

thể biến giá trị xã hội thành giá trị của cá nhân, từ đó lan tỏa, trở thành giá trị của cộng đồng và giá trị chung của dân tộc, đáp ứng yêu cầu CNH, HĐH và phát triển nhanh, bền vững đất nước.

Kết luận: Việc vận dụng sáng tạo tư tưởng, quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh đã giúp công cuộc xây dựng NTM của nước ta gặt hái được nhiều kết quả ngoài mong đợi, hướng tới mục tiêu xây dựng "Nông nghiệp thịnh vượng, nông dân giàu có, nông thôn văn minh, hiện đại". Những quan điểm của Người vẫn vẹn nguyên giá trị trong công cuộc đổi mới, là tiền đề quan trọng để giữ vững, củng cố, ổn định chính trị, trật tự an toàn xã hội, tiếp tục phát triển kinh tế - văn hóa - xã hội, tạo môi trường và động lực để Việt Nam vững bước trên con đường hội nhập toàn cầu■

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Hồ Chí Minh, 1946. *Thư gửi diễn chủ nông gia Việt Nam ngày 11/4/1946*.
2. Bản "Tuyệt đối bí mật" - Di chúc của Chủ tịch Hồ Chí Minh sửa chữa năm 1968
3. Hồ Chí Minh: Toàn tập, tập 4, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr.246, 611.
4. Hồ Chí Minh: Toàn tập, Sđd, t. 12, tr. 300, 536, 300, 416.
5. Hồ Chí Minh: Toàn tập, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, t. 5, tr. 113, 119, 117, 125 - 126, 112 - 113, 126, 119.
6. Hồ Chí Minh: Toàn tập, Sđd, t. 14, tr. 165, 446, 28.
7. Hồ Chí Minh: Toàn tập, tập 9, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr.481.
8. Hồ Chí Minh: Toàn tập, tập 12, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr.536, 226.
9. Phương pháp xây dựng đời sống mới trong nhân dân của Chủ tịch Hồ Chí Minh.
10. Hồ Chí Minh: Toàn tập, tập 5, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr.113, 113, 116-117, 116, 112-113, 119, 125.
11. Hồ Chí Minh: Toàn tập, tập 1, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr.25.
12. Hồ Chí Minh: Toàn tập, Sđd, t. 13, 199, 198, 164, 221 - 222, 222.
13. Thủ tướng Chính phủ (2016). Quyết định số 558/QĐ-TTg ngày 5/4/2016 về việc ban hành tiêu chí huyện NTM và quy định thị xã, trực thuộc cấp tỉnh hoàn thành nhiệm vụ xây dựng NTM, Hà Nội, tr.1.
14. Văn kiện Hội nghị lần thứ năm Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2022, tr. 90, 97, 99-118
15. Ban Chỉ đạo Trung ương các Chương trình MTQG giai đoạn 2021 - 2025.
16. Bộ NN&MT, 2025. Báo cáo tham luận tại Hội thảo tham vấn, lấy ý kiến góp ý định hướng Chương trình MTQG về xây dựng NTM và giảm nghèo bền vững giai đoạn 2026 - 2035, tổ chức ngày 13/6/2025 tại Hà Nội.